

Protagonistes. Participants de les primeres lluites ecologistes dels anys 70

Miquel Àngel March i Biel Perelló

“S’Albufera no va ser una pancarta”

Antoni Pol

Abans que l’ecologisme fos una paraula d’ús comú, a Mallorca ja hi havia gent que mirava el país d’una altra manera: naturalistes, ornitòlegs, excursionistes i joves que començaven a entendre que el litoral i les zones humides desapareixien a cops d’urbanització. D’aquell món nasqué el GOB, el 1973, i la primera gran batalla va ser s’Albufera. En parlam amb Miquel À. March (Pollença, 1958), durant anys cara i veu del GOB, i amb Biel Perelló (Pollença, 1964), geògraf, fotògraf de natura i bon coneixedor de s’Albufera, on ha fet feina bona part de la vida.

–Tot va començar amb s’Albufera?

–Miquel À. March. S’Albufera va ser la primera gran campanya del GOB en defensa dels espais naturals. Començà el 1975 amb una denúncia per l’abocament de cendres —per dessecar-ne una part—, es va fer una recollida de firmes i el 1976 es publicà ‘Per què volem salvar s’Albufera’, que segurament fou la primera gran publicació reivindicativa del GOB.

–Biel Perelló. És la primera en format llibre-fulletó, i possiblement la primera publicació ecologista de les Balears. Era un recull d’articles de persones que llavors eren importants: Jesús Jurado,

Guillem Alomar, Joan Mayol, Lleonard Llorens, Josep Melià...

–Per tant, el GOB ja s’havia creat.

–M. À. M. El GOB es creà a finals del 73, amb Franco encara viu. Entre d’altres hi havia Josep Maria Casasayas, Jesús Jurado, Joan Mayol, Pere Bosch, Josep Antoni Alcover —Toño Alcover—, Hilari Morales, Lluc Mas, Francesc Avellà, Anthony Bonner o Francesc de B. Moll. Bona part eren integrants d’altres entitats, sobretot de la Societat d’Història Natural de les Illes Balears, que era un grup científic i naturalista centrat en l’ornitologia i la botànica, però també de l’excursionisme: en Jurado era o havia estat president del GEM. I aquesta gent, davant d’una realitat —la destrucció del litoral de Mallorca ja començava

“S’Albufera va ser la primera gran campanya del GOB. Començà el 1975 amb una denúncia per l’abocament de cendres per dessecar-ne una part, i es va fer una recollida de firmes

va a notar-se—, decideix crear un grup amb més empenta: el GOB, que primer és Grup Ornitològic Balear, però que al cap d’un any esdevé Grup Balear d’Ornitologia i Defensa de la Naturalesa. El canvi de nom cercava reflectir el que realment feia.

–B. P. La “o” d’ornitologia venia sobretot pel voltor negre. Pensa que llavors just en devien quedar mitja dotzena. Tornant a s’Albufera, diria que la campaneta, més que de Mallorca, va venir de gent de la Península relacionada amb Doñana i de gent estrangera vinculada a la RSPB, la Royal Society for the Protection of Birds. A principis dels 70 ja havien avisat de la situació crítica de s’Albufera. La urbanització avançava i estava previst que tot quedàs com els llacs d’Alcúdia. Entre s’Estany d’en Mama i es Pont dels Anglesos, dins Muro, ja s’havia començat a construir. De fet, aquí hi ha un sector que, quan es creà el parc, es pogué desclassificar, tot i que s’hagué de pagar una indemnització al promotor.

–M. À. M. El GOB surt en un moment en què, en l’àmbit europeu, es llancen una sèrie de crits d’alarma sobre la situació ambiental. Entitats com la RSPB o el World Wildlife Fund —la WWF— criden l’atenció i posen en evidència aquests processos d’urbanització.

–Això ja és l’ecologisme modern?

–M. À. M. Encara no. En aquests primers anys l’ecologisme encara se centra en les espècies animals —el voltor, com deia en Biel— i en els espais naturals amenaçats: s’Albufera, s’Albufereta, es Trenc, sa Dragonera i Cabrera. Més endavant s’incorporen temes territorials, d’energia, de residus i econòmics en general. La diferència amb la Societat d’Història Natural és que el GOB hi afegeix l’aspecte conservacionista. De fet, els que fundaren el GOB eren els joves de la Societat d’Història Natural, tenien un esperit més rebel.

–B. P. La recollida de firmes que va fer el GOB el 1975, amb Franco encara viu, la Societat d’Història Natural no l’hauria feta. No jugava aquesta lliga.

–Ja no era només estudiar, sinó mobilitzar.

–M. À. M. Exactament.

–B. P. Però també donar a conèixer. El

1971 es comença a publicar al Diario de Mallorca una secció setmanal titulada “Defensa de la Naturaleza”, que divulgava problemàtiques ambientals i, sobretot, d’espais naturals. Aquesta iniciativa va tenir rellevància. S’hi publicaren articles sobre s’Albufera. Pensa que aleshores s’Albufera no era percebuda com ara.

—**I com era percebuda?**

—**B. P.** S’Albufera té dues fases. Primer era un lloc d’aliments i de riquesa. Riquesa perquè els pagesos, quan en temps dels anglesos es llogaven per fer-hi feina, guanyaven dues o tres vegades més que a marjal. Quan la comprà Xim Gual de Torrella, s’Albufera va quedar com tancada: un vedat de caça. Fixa’t que quan els anglesos partiren se’ls va fer una missa i un acomiadament, com si fossin uns benefactors; amb els Torrella, en canvi, es va convertir en un espai privat, de senyors, i si hi passaves —per anar a recollir alga— havies de pagar. S’Albufera es tancà i es reservà per als poderosos.

—**M. À. M.** No era en Franco que hi anava a caçar?

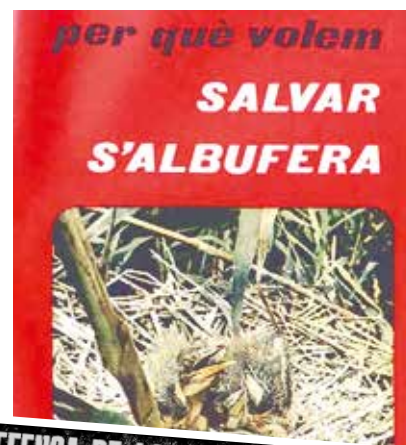
—**B. P.** Exacte. En una excavació que feim ara han sortit perfums, licors... Allò que no es podia fer als anys quaranta ho feien els rics a s’Albufera: prostitució, bauxes, caceres i escenes del tipus ‘Los santos inocentes’. I també hi havia la indústria paperera, que no s’aturà fins a finals dels 60 o principis dels 70. Aquesta és s’Albufera que arriba al 75.

—**I què digueren els murers i els poblers quan el GOB defensava que era un espai valuós que calia protegir i que les activitats s’hi havien de regular?**

—**B. P.** T’ho diré amb una anècdota: el 88, quan vaig començar a fer-hi feina, vaig dur uns fulletons divulgatius del parc a

A dalt, March i Perelló al Castell del Rei (Pollença) el 1981 (Climent Picornell) i la publicació de 1976 ‘Per què volem salvar s’Albufera. A la dreta i a baix, notícies de premsa de 1971 i 1972 (salbufera.com), i cartell previ a la creació del GOB (1971), amb dibuix de Miquel Rayó.

Muntona, quan l’excursionisme es va fer ecologista

Quan Miquel À. March i Biel Perelló varen néixer, l’ecologisme encara no existia a Mallorca com a moviment organitzat. La presa de consciència els va venir per l’excursionisme. “Quan, de joves, anàvem d’excursió, vèiem autèntics desastres”, recorda March. El 1973 es va crear la secció de muntanya

del Club Pollença i, uns anys més tard, dins la secció, va néixer el Grup Muntona, del qual March i Perelló formaren part. Muntona combinava l’estudi de la flora i la fauna amb la defensa dels espais naturals, i aviat començà a impulsar campanyes locals. “Més endavant, el 1982, s’afilià i s’integrà al GOB”, explica

March. De fet, “la primera delegació local del GOB va ser la de Pollença”: en certa manera, les delegacions locals de l’entitat començaren a partir de l’experiència pollencina.

Entre les campanyes, March en recorda una de molt significativa: “Camí, sí; carretera, no”, contra la construcció d’una carretera al Puig. Perelló hi afegeix que en aquell temps es feien accions “contra la maquinària” per les quals “avui ens durien a la presó”. També denunciaren la urbanització de la Font.

La presa de consciència de

Biel Perelló té un punt paradoxal. De jove anava a caçar i pescar amb son pare. L’àlbum ‘Vida y color’, de Félix Rodríguez de la Fuente, li va començar a “deixondir” la vena ecologista i, després, la formació universitària acabà de fer la feina. “Quan es feren els primers campionats de pesca submarina, el GOB —que feia campanya en contra— m’hi enviava a mi perquè sabien que jo en tenia coneixement de causa. Allà hi trobava excompans que em deien ‘esquirol’, t’hem de matar a bastonades”.

un hotel —no diré noms— i gairebé em pegaren. Anys després, el fill d'aquest hotelier envia gent a sa Roca a demanar fulletons. Això és el que es trobà el GOB. La societat no estava formada per a la protecció, no hi havia divulgació. El missatge del GOB era difícil de vendre. Pensa que el primer documental de naturalesa de Mallorca el feren els anglesos, la BBC: *Majorca Observed*, el 1970.

—**M. À. M.** El GOB el va difondre molt. Aquí, al Club Pollença, s'hi va projectar.

—**B. P.** Corria pels pobles en una bobina de 16 mm que havia cedit Richard Brock, treballador de la BBC i membre de la RSPB. Brock havia fet alguns estudis sobre s'Albufera. El paper d'aquests ornitòlegs anglesos va ser molt important: coneixien s'Albufera, ja hi entraven abans que molts mallorquins i ajudaren a donar-li valor internacional. De fet, la propietat els ho posava més fàcil que a nosaltres.

—**Finalment el GOB ho aconseguí i el 1985 el Govern la comprà.**

—**B. P.** Va ser un ou de dos vermells: qui la comprà per conservar-la fou el Govern de Gabriel Cañellas, amb Joan Simarro de conseller d'Agricultura i Jeroni Saiz a Ordenació del Territori. Vingueren en visita oficial i es feren una foto dins el barquet. Abans, però, hi hagué una sèrie de visites tècniques. I curiosament en aquell temps hi havia una bona relació amb el GOB, perquè el cap del SECONA era Mateu Castelló, i el seu únic treballador, això devia ser l'any 84, era Joan

El president Cañellas i els consellers Simarro, Sainz i Cladera, acompanyats per Joan Mayol. El barquer és Llorenç Serra "Lloret". (T. Salleras, 1987)

bient favorable. Posaren les bases perquè el Govern i l'ICONA la comprassin i després, el 88, la declarassin parc natural.

—**I es Murterar?**

—**B. P.** Es posà en marxa el 1981. L'abocament de cendres que el GOB havia denunciat els anys 70 era de la central d'Alcanada.

—**M. À. M.** Evidentment el

GOB ho denuncià, però es va fer, teòricament defora, tot i que les canonades d'aigua passen pel Cibollar i el Colombar.

—**Els ajuntaments d'Alcúdia, sa Pobla i Muro donaren suport a la protecció?**

—**M. À. M.** Sa Pobla pràcticament no hi tenia part, i ni Muro ni Alcúdia estaven sensibilitzats. La feina del GOB no va anar pels ajuntaments.

—**B. P.** No hi donaren suport. O, si de cas, es posaren en contra de tot. Quan es conformà la junta rectora del parc, la col·laboració dels ajuntaments no existia; de fet, només posaven traves. Ells defensaven el desenvolupisme, anaven a urbanitzar el màxim.

—**Amb s'Albufera no hi va haver cap acció sonada, per l'estil del desembarcament de la Dragonera?**

—**B. P.** S'Albufera no va ser una pancarta.

—**M. À. M.** No hi va haver cap acció mediàtica com a sa Dragonera, es Trenc o Cabrera. Va ser una cosa més adreçada a les administracions públiques. ■

Mayol, un dels fundadors del GOB. En aquestes visites venia don Mateu Castelló i a s'Albufera es trobava amb Joan Mayol, Pere Garcies, Toni Bonner, Pat Watkinson... Tot això va contribuir a posar en valor el patrimoni de s'Albufera.

—**Com es dibuixaren les línies?**

—**B. P.** Es varen fer per propietat: es Comú de Muro, el que va comprar el Govern i el que va comprar l'ICONA. Ja hi havia hagut segregació, però poca. No se seguiren uns criteris estrictament ecològics, sinó que es posà la màxima quantitat de superfície dins la compra.

—**M. À. M.** Castelló té un paper fonamental. Tenia influència i va ser decisiu.

—**B. P.** També hi va pesar el fet d'haver sortit pels diaris. S'havia avisat a nivell estatal i internacional que s'Albufera, una zona humida vital per a les migracions al Mediterrani, corria perill. Aquest missatge va arribar al Govern i a Madrid.

—**M. À. M.** Tant les campanyes que va fer el GOB a partir de mitjan dècada dels 70 com el ressò internacional crearen l'am-

La marina que volien fer a s'Albufereta

A finals dels setanta, s'Albufereta de Pollença també va estar a punt de convertir-se

en una altra cosa. **Miquel À. March** recorda que el projecte que amenaçava aquest

Acció del GOB a les obres del Club Pollentia devora l'Albufereta de Pollença. (Sebastià Avellà, 1985)

espai no es limitava a la primera línia de costa, sinó que també pretenia transformar-ne l'interior. "Volien urbanitzar tota s'Albufereta, tot l'interior, la part d'Alcúdia". La idea era fer-hi una espècie de marina interior amb habitatges accessibles per canals.

Aquell model s'inspirava en una urbanització del litoral francès on les cases tenen accés directe a l'aigua i els propietaris poden arribar-hi amb barca. "Volien fer

casetones accessibles a través de canalets".

La reacció conservacionista arribà aviat. March i Perelló destaquen el paper de **Xesc Moll** —"va fer molts d'articles en contra"— i la campanya impulsada pel GOB. La mobilització va aconseguir frenar el projecte més agressiu, però la part costanera sí que acabà urbanitzada, fins a l'entorn del Club Pollentia. "Al Club Pollentia ens hi vàrem encadenar i tot", recorda March.

El balanç, per tant, és agredolç: s'aturà la marina, però una part del litoral s'acabà encimentant. ■

Memòries clandestines

1974/1979 EL DARRER FRANQUISME POBLE A POBLE

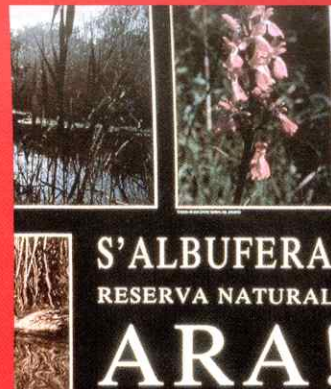
Fites i singularitats.

1977

ABRIL A JUNY

Protagonistes. Miquel Àngel March i Biel Perelló

La febre per la Gran Badia del nord

Les elits del franquisme es reparteixen la costa mallorquina per urbanitzar-la

El turisme ja semblava un valor segur, i els privilegiats del franquisme cerquen perpetuar-se trossejant el litoral i projectant urbanitzacions

Son Real, Sa Canova, es Comú o s'Albufereta no són paradisos naturals avui per haver estat racons oblidats temps enrere. La mirada especulativa cap al potencial turístic d'aquesta costa verge va néixer els anys 60, que és quan el govern franquista fa una aposta teòrica per potenciar el turisme de masses.

Es parla d'anys de plans de desenvolupament, però rere la fredor administrativa es començaren a cuinar projectes amb molts de noms i llinatges de poder estatal i local que no volien quedar-se al marge del nou pastís que els havia enllepolt. Moltes línies damunt plànols pintades a les altes esferes de poder que han generat grans fortunes més de mig segle després.

Expliquen **Ivan Murray** i **Macià Blàzquez** a 'Diners i territori de marca balear' (Fundació Emili Darder) com el llinatge March està curiosament present en el finançament del cop d'Estat del General Franco, en el disseny de l'actual règim monàrquic, i també en la resolució del primer pacte autonòmic de govern a Balears. Llinatges i generacions que, com aquest exemple, enllacen de manera harmoniosa la dura dictadura feixista amb la nova etapa democràtica, sempre amb una generosa recompensa econòmica de pel mig.

REPOSITORI s'Albufera - ©bielperello.com

"Entendre el nostre territori ens du cap al passat recent. L'exercici de poder per part de les elits político-empresarials ha hipotecat bona part del territori de les illes, i ha consolidat estructures socials d'autoritarisme urbanístic. Moure les retxes que havien traçat les elits al llarg dels temps ha marcat una de les principals lluites dels moviments socials i partits d'esquerra", afegeixen a l'estudi Murray-Blàzquez.

La Llei del Sòl de 1956 va permetre que ajuntaments i classes privilegiades dels municipis costaners posassin les bases dels primers plans dissenyats per créixer, però beneficiant als de sempre, és clar. Després, a partir de 1963 i la Llei de centres i zones d'Interès Turístic Nacional impulsada pel ministre **Manuel Fraga**, s'obria més la mànega i es redoblava l'esperit especulador permetent urbanitzar territoris saltant-se fins i tot els tràmits burocràtics que havia

instaurat la dictadura. Com recorden Murray-Blàzquez: "Molts negocis s'afavorien amb diners públics i amb capitals estrangers. Per exemple, la llei fiscal de 1968 que assegurava desgravacions a les inversions immobiliàries alemanyes a l'Espanya franquista".

Onofre Rullan a 'Crecimiento y Política Territorial en las Islas Baleares' descriu com "si bé fins 1960 el creixement és autofinançat des de les illes, entre 1960 i 1967-68 seran els operadors turístics centre-europeus qui financin als hotelers, fins que el 1968 irromp en el sector la banca oficial i privada".

Temps d'estrany inversors, homes de palla, banquers que invertien -i ho negaven, menyspreant el turisme-, i treballadors d'oficines de banca que veien el dineral que es movia i es convertien de cop en promotors o hotelers. I, com no, polítics del règim que no es volien perdre la jugada. ■

Memòries clandestines

1974/1979 EL DARRER FRANQUISME POBLE A POBLE

CAPÍTOL 15: PÀG. 19 A 26

Les elits del franquisme es reparteixen les urbanitzacions

Testimonis.

Miquel Àngel March i Biel Perelló

Fites. Abril a juny de 1977

SAPLAÇA

Som
coope
rativa

PAÏSOS
BALEARS

amic
illes balears

12 JUNY 2026

NÚM. 494

3 €

LLUBÍ

pàg. 17

L'Ajuntament s'ha gastat 28.000 euros amb els animals abandonats

MURO

pàg. 33

José Vallespir,
un argentí que
retorna per
visitar les
seves arrels
mureres

INCA

pàg. 40

DISPERSA
Pep Roig

Pep Roig, un artista
genialment 'dispers'

ENTREVISTA

Toni Capó

Jove investigador
murier de l'Alzheimer
a la Universitat
de Barcelona

pàg. 37

APARADOR

FESTES DE SANT JOAN A MURO I A
MANCOR / FESTES DE SANT PERE A

AQUÍ I ARA

Sa Pobla deixarà
d'estar a les fosques

L'Ajuntament aprova una inversió d'1,44 milions
d'euros per renovar tota la xarxa d'enllumenat públic
amb tecnologia LED

pàg.12

PAGESIA

pàg.43

Malestar entre els pagesos de
sa Pobla pels **comptadors**
d'aigua als pous que els fan posar

